

Tweedeling test voor democratie

Leeuwarder Courant 15 mei 2019

Het perspectief dat we na de Tweede Wereldoorlog zagen, heeft de tweedeling niet uit de wereld geholpen. Nog altijd is het ongelijk verdeeld en staat de waarde van de democratie op het spel.

AGGIE VAN DER MEER

Het was 1932, ik was vijf en nog niet op het idee gekomen dat de wereld niet in orde was. Het was sinterklaastijd. Op de Roomse Bewaarschool konden de kinderen vertellen dat ze een speculaasje of een suikerbeestje in hun schoen hadden gehad. Het was goed tot het moment dat Nelly zei dat zij een theeserviesje had gekregen. Het kon niet kloppen. Sinterklaas, goedheiligman, had één

Bolswarders spraken zich in december 1952 tijdens een proefreferendum in grote meerderheid uit voor een verenigd Europa (ruim 96 procent, de opkomst was 88 procent). FOTO ARCHIEF LC

kind meer gegeven dan alle anderen. Het werd mijn eerste denkproces waar ik niet uit ben gekomen, hoe graag ik wilde geloven dat het niet meer dan een vergissing was geweest.

Het was geen vergissing toen onze vader ons op een donkere zondagavond meenam naar een arme buurt in Bolsward met smalle steegjes en kleine huisjes waar kinderen 's avonds soms zonder eten naar bed gingen. Nee, dat klopte dus niet. Gelukkig groeide in de harde crisisjaren wel het besef dat het niet alleen ethisch onverdraaglijk was dat gezinnen in ellende moesten leven, maar dat tegelijk een democratie dat niet kon accepteren. Nog een geluk dat ook de vrouwen stemrecht hadden gekregen en er een kloof tussen hen en de mannen was gedicht.

De rampzalige Tweede Wereldoorlog met zijn Holocaust is voor West-Europa gunstiger afgehandeld dan voor Oost-Europa, waar volgens een Duitse vriend de geschiedenis daarna veertig jaar stil zou staan.

Om het vrije Westen weerbaar te maken tegen het communistische Oost-Europa werd de Marshallhulp in het leven geroepen. Tegelijk begon de Koude Oorlog, die bij de val van de Muur op 9 november 1989 zou eindigen, waarbij Fukuyama wat overhaast 'The end of history' voorzag.

Meteen na de oorlog bleek al gauw dat degenen die de oude zuilen in ere wilden herstellen het uiteindelijk zouden verliezen en in ieder geval nieuwe wijn in oude zakken moesten doen. De nieuwe tijd die met vrijheid lok-

Wat ze op sociale media mogen zeggen, leidt tot verder onbegrip

te, die zelf leerde denken, twijfelen en voor je beurt spreken, had ons meteen te pakken. Het leidde er wel toe dat wij de anderen, die nog wat wachtten met al dat losbandige, niet begrepen, en dat wij buiten onze hechte gemeenschap kwamen te staan.

Dat was onvoorzien en hard, tot wij nieuwe geestverwanten tegenkwamen. De ontstane tweedeling bleef, maar was heel wat minder dramatisch dan die van nu, zeventig jaar later, waarin we vastlopen in een schijnbaar onontworbare en veel gevaarlijker tweedeling.

Tijdens de wederopbouw na 1945 streefde een progressieve politiek, ook op economisch gebied, naar een inspirerender samenleving gericht op meer gelijkheid. Er kwam een zorgstelsel dat geen mens in de kou zou laten staan en zelfs kunstenaars op de been hield.

Het bleek niet zo te kunnen blijven. Niet alleen de rijken schrokken van zoveel gelijkheid, ook de redelijke rekenmeesters traptten met goede argumenten op de rem. Het wreekte zich dat er bij alle voorspoed te weinig over de houdbaarheid van de gevolgde politiek was nagedacht en vastgelegd.

Bovendien waren de gedachten over de noodzaak van permanente economische groei al gevaarlijk overtuigend aan de winnende hand. De rechtse partijen kregen de wind meer mee en omarmden de vrije markt, wat een blijvend verbond zou baren.

Het weerhield ons er niet van om in 1952 in Bolsward voor de Europese Unie te stemmen. Anders dan nu speelde een gemeenschappelijk idealisme een grotere rol dan het mogelijke inleveren van eigenheid en eigenbelang.

Het kan zijn dat naast de NAVO ook een verenigd Europa ons een gevoel van bescherming gaf tegen de eindeloze dreiging van Rusland. De wapenwedloop die dat tot gevolg had, vroeg om een reactie, die hier gestalte kreeg in een sterke Vredesbeweging. Het IKV van de kerken en sommige verwante groepen van 'Kernwapens de wereld uit' riepen een wantrouwige sterke tegenbeweging op. Het werd een pijnlijke tweedeling in kerken, de politiek, in instituties en families. Het kiezen voor het IKV is niet alleen voor mij een deel van mijn leven geworden, met dank aan Mient Jan Faber die ons het nut van argumenteren leerde.

Na de val van de Muur zou alles wat de wereld al in arm en rijk, in welvarend en arm, in vrije en onderdrukkende systemen verdeelde, zich uitvergroot en naakter presenteren.

Het neoliberalisme regeert inmiddels, met dank aan de digitalise-

Partijen die van 'Niet bij brood alleen' spraken, zwijgen nu

ring die in alle haarvaten van de wereld infiltreert, als een allesbepalende internationale macht. De klimaatproblemen, die het zelf veroorzaakt, ziet het als spelbrekers die het net als migratie op een niet al te onacceptabele manier onder controle probeert te houden.

De voordelen, lasten en kosten van die migratie verrekenen we onder elkaar, waardoor het leven van degenen die toch al te veel moesten inleveren, moeizamer wordt. Zij zien het oude vertrouwde verdwijnen. Het wonen tussen mensen van andere culturen vergroot het gevoel van onvrede dat ontstaat door het besef dat ze in verhouding met de rijkere meer moeten betalen aan alles wat de internationalisering eist.

Ze weten zich niet gehoord en het vele wat ze op de sociale media mogen zeggen, leidt eerder tot verder onbegrip dan dat het als teken aan de wand wordt gezien door de rechtse politiek, de elite die zich op eigen erf terugtrekt en hun onverschillige medeburgers.

Dat we als samenleving zelfs niet meer doordrongen lijken te zijn van de noodzaak van toegang tot onder-

wijs voor iedereen is zorgelijk. Ook daar is de tweedeling een realiteit. Studiekansen worden niet in de eerste plaats bepaald door IQ en mogelijkheden, maar vooral door de financiële mogelijkheden van de ouders.

Dat de neoliberale politiek, zich van geen kwaad bewust, nog altijd blijkt te kunnen rekenen op een flink aantal aanhangers is een veeg teken: er wordt omwille van economische groei te veel op het spel gezet.

Het perspectief dat we na de Tweede Wereldoorlog voor ons zagen, vervaagt. Partijen die nog van 'Niet bij brood alleen' durfden te spreken, zwijgen nu. Het land met een gezamenlijk doel, waar mensen geloofden in een democratie die het verdiende verdedigd te worden en die zijn rol wilde spelen in een verenigd Europa, raakt verdeeld.

Laten we de berg op gaan en zien wat ons te doen staat.

Nu is het de tijd.

Aggie van der Meer uit Bolsward is schrijfster.

Op 6 en 7 juli is in de Broerekerk van Bolsward het concert *Sykje - Een hommage aan Aggie van der Meer*. Met teksten van Van der Meer en composities van Hoite Pruikisma, uitgevoerd door Capella Frisiae, Wietse Meinardi, Pauli Yap, Klaas de Haan, Thijs Feenstra, Gooitsen Eenling en Pruikisma. Op 6 juli om 20.15 uur en op 7 juli om 15 uur en 20.15 uur. Meer informatie en kaarten: www.stichting-up.nl

Aggie van der Meer vertelt in dit artikel eigenlijk de hele geschiedenis, van hoe het met de samenleving en de democratie sinds de 2^e. wereldoorlog is gegaan. Inderdaad waren er altijd wel tweedelingen, maar het gevoel van solidariteit, saamhorigheid en geloof in de democratie en het vertrouwen in het gezag van de regering bleef overheersen. Toen kwam het na de oorlog uit Amerika overgewaaid "neoliberalisme" hier alles bepalen. Toen werd de neoliberale denkwijze, dat alles gericht moet zijn op economische groei en het bestuur moest worden overgelaten aan de private bedrijven, die door hun concurrentie op de "vrije markt" de samenleving in de goede richting zouden sturen, alles overheersend. We ervaren nu, dát en hóp dit ten koste is gegaan van de burgers, de democratie en andere 'waarden'.

Aggie ziet het goed; deze neoliberale ontwikkelingen blijken nu wel goed voor de "elite", maar steeds meer beseft en ervaart men, dat dit heel slecht is voor de burgers, de samenleving, de democratie en vooral voor de Natuur en het Milieu (= onze enige 'levensbron' op onze Aarde, dus onze toekomst!).

Als reactie op haar oproep, om de berg op te gaan en te zien wat ons te doen staat, zou ik willen zeggen:

Er kan pas wat verbeterd worden, als de totalitaire economische druk en denkwijze van het neoliberalisme zijn verdwenen. Dit kan alléén (en bovendien ook nog heel uitstekend en eenvoudig) met het **Nieuw Nederlands Kiesstelsel ++**.

Laten we daarom 'met zijn allen' er voor strijden, dat het zónder Grondwetswijziging, dus heel eenvoudig, met een gewone meerderheid door onze volksvertegenwoordigers in de Tweede Kamer wordt aangenomen.